

# هۆشیاری لەبارەى کارکردنى منالانەوه

## کارکردن دەبێتە هۆى ئاستەنگ دروستکردن بۆ فێربوونى منال



وشکبۆنەوه، ماندووبون، بەدخۆراکی، کێشەکانى کۆئەندامى هەرس، ئاوسانى پى و پەلەکان دەبنەوه، هەروەک روبەروى توشبۆن بە روداوەکانى هاتوچۆ و تەنانهت گيانلەدەستدانیش دەبنەوه .

\* چ کاتێک منال دەتوانیت کار بکات؟ بەپێى یاسای عێراقى، تەمەنى کارکردن دواى ١٥ سالیە، بەلام بەپێى مادەى ٩١ یاسای کارکردنى منالانى عێراقى، چەند جۆرىکى کارکردن هەیه کە نابێت منالان ئەنجامى بدەن، لەوانە:

یەكەم: کارکردن لەژێر زەوى .

دوهم: کارکردن بە ئامیـرى تیـژ و مەترسیدار .

سێیەم: کارکردن لە ژینگەیهكى ناتەندروست .

چوارەم: کارکردن بۆ ماوهیهكى زۆر، یان کارکردن لە شەودا .

\* رێوشوێنەکانى کارکردن:

لەکاتێکدا منالى سەرو تەمەن ١٥ ساڵ کاریکرد، دەبێت رهچاوى ئەم خالانە بکریـت:

یەكەم: کات

دەبێت دلتیا ببیتەوه لەوهى منال ٨ سەعات زیاتر لە رۆژێکدا کارنەکات و کارکردنەکش رێگە لە چونه قوتابخانەى نەگرت .

دوهم: جۆرى کار:

دەبێت دلتیا ببیتەوه لەوهى ئەو کاره زیان بە منالەکە ناگەیهنیت ئیتـر چ کچ بـیت یان کوڕ و لەگەل تەمەنەکەى دا دەگونجیت .

سێیەم: سەرپەرشتیار

دەبێت دلتیا ببیتەوه لەوهى کارکردنەکە لەژێر سەرپەرشتى کەسانىکى پێگەیشـتوى گونجاو دایە .

ئامادەکردنى: ریکخراوى (Save The Children)

هەروەک سودیشى دەبێت لە چاکبۆنەوه لەو شۆکە دەرونیانەى کە توشیان دەبیت، بەلام لە برى ئەوهى یارىی بگەن، کارکردن وایان لێدەکات بىر لە پاره بگەنەوه .

\* مەترسیهکانى کارکردنى منال

یەكەم: لەروى دەرونیەوه

کارکردن دەبێتە هۆى ئاستەنگ دروستکردن بۆ فێربوونى منال و گەشەکردنى هەست و تێگەشتنەکانى بەشێوهیهكى دروست، بەهۆیەى کە زۆرجار لەبەر کارکردن واز لە قوتابخانە دەهێنیت، بۆیه بێبەش دەبیت لە خوێندەوارى و زانین و فێربون .

دوهم: لەروى کۆمەلایەتییهوه:

کارکردن رەنگە ببیتە هۆى کاریگەرى دانان لەسەر پێگەیاندى کۆمەلایەتى منال، بۆنمونە فێربوونى هەندیک خورپەوشت و نەرىتى نەشیاو، یان بەکارهێنانى دەستەواژه و قەسەى ناشرین، یان فێربوونى هەندیک

تاوان وەکو دزی و بەکارهێنانى

مادەى هۆشبەر، یاخود سوایلکردن و شەڕانگیزیونى .

سێیەم: لەروى جەستەییەوه

منالانى ئیشکەر زیاتر روبهروى مەترسى توشبۆن بە نەخۆشیەکانى: پیست،

زۆرجار بەهۆى کارکردنەوه، منالان خوێندنایان لەدەست دەچیت، یاخود کات و توانای پێویستیان نامیـنیت بۆ خوێندن، لەکاتێکدا خوێندن بێمايهكى گرنگە بۆ فێربون و زانین، بۆ ئەوهى لە پاشەپۆژدا بتوانیت پيشهى گونجاوى دەستبەگەویت .

دوهم: یاریکردن

منالانى ئیشکەر هەمیشە کات و پالەریان بۆ یاریکردن کەمدەبیتەوه، لەکاتێکدا یاریکردن یارمەتى منال

دەدات بۆ ئەوهى بگات بە بارودۆخىکى

دەرونى و جەستەیی گونجاو و ئارام،

هەندیک راستى و بێمايان لەبارەى کارکردنى منالان و لێکەوتە و زیانەکانى پیشان داوه، کە لەخوارەوه دەبخەینەرو . منال ئەو بونەوهرهیه کە تەمەنى لە خوار ١٨ سالیەوهیه، کارکردنیش ئەو چالاکیانەیه کەدەشیت زیان بە لایەنى جەستەیی و دەرونى و کۆمەلایەتى و ئەخلاقى منالان بگەیهنیت و ئاستەنگ بۆ گەشه و ئاستى فێربوونیان دروست بکات .

ئەو بوارانەى بەهۆى کارکردنەوه منال

لێیان بێبەش دەبیت:

یەكەم: خوێندن:

■ نەوژین

لەگەل هاتنى وهزرى هاورين دا کارکردنى منالان دەبیتە دیارده و حالەتیکى باو، بەشێوهیهک زۆر لە منالان دەخړیتە بەر کار، ئیتـر چ بۆ بەدەستپێنانى داهاات بێت یان بۆ فێربوونى پيشه، بەلام رەنگە زۆریک لە دایکان و باوکەن مەترسى و کاریگەریەکانى ئەم هەنگاوه نەزانن .

ریکخراوى (Save The Children) لەمیانەى بلۆکراوهیهكى هۆشیاری دا،

# یەكەم ژنە پزیشكى رۆژهه لات كورده

■ نەوژین،

ئامادەکردنى: شاران بەرزنجى

یەكەم ژن بوە كە روى لە خوێندنى پزیشكى ناو، بۆ ئەمەش ئەك هەر ولاتەكەى، بەلكو كیشوهرەكەپشى بەجێپێشتو، كە گەراووتەوه سالانىكى زۆر خزمەتى كردو .

لەمێژوى نوێ دا لە رۆژهه لات بە گشتى و لەو بەشەى تايبەتە بە ژنانى پېشەنگ، ناوى ژنە كوردێك بەدرەوشاوھى دەمێنیتەوه، ژنێك لە تارىكترين سەردەمەكانى مافى ژنان دا، ئازايارە رو لە خوێندن و زانست دەكات و دەبیتە یەكەم ژنە پزیشكى نوێ لە جيهانەكەى دا «رۆژهه لات» .

سابات ئیسلامبولى، یان سابات ئیستانبولى، ئەو ژنەیه كە باسى دەكەین، ئەو جگە لە چەند زانباریهكى كەم لەبارەى ئەو كارەى كردويهتى، هېچ سەرچاوه و زانباریهكى ئەوتۆ لەبارەى شیوازی ژيان و هەنگاوهكانى بە رێگای زانست دا رون نییه .

ئەوهى لە بارەى ئەم خاتونەوه لە سەرچاوهكان دا بەردەستە، ئەوهیه كە یەكێك بوە لەو سێ ژنەى كە لە كیشوهرى ئاسیا و رۆژهه لاتەوه بۆ خوێندنى پزیشكىی رۆژئاواى، گەشتى ویلايهتە یەكگرتووەكانى ئەمريكایان كردو و لەوێوه بە بېوانامەى پزیشكیهوه گەراووتەوه .

(سابات) ژنە كوردێكى جولهكەى خەلكى رۆژئاواى كوردستان بوە، لە سالى ١٨٧٦ هاتووتە بون، لەهەندێك سەرچاوهش دا بە (تابات) ناوى هاتو . ئەو یەكێك بوە لەو سێ ژنەى كە

## بۆ خوێندنى پزیشكىی چووتە ئەمریکا

بۆ یەكەمجار لە جيهاندا بېوانامەى پزیشكى «طب» بەدەست هێناوه لە سالى ١٨٩٠ لە ویلايهتى پەنسلفانىاى ویلايهتە یەكگرتووەكانى ئەمريكا .

دواى تەواوكردنى ئەو خوێندنە لەسالى ١٩١٩، گەراووتەوه سوريا و لە دیمەشق درێژەى بەكار و خزمەتەكانى داوه، هەر بەهەمانشێوه روى لە قاھیرە كردو و ماوهیهكیش لەوێ كاری كردو .

یەكێك لە دەگمەنترین ئەو وێنانهى كە هى ئەم ژنە پزیشكە كوردەیه و بلۆكراووتەوه، لەگەل دو هاوئەلى دا لە ئەمریکا گیراو كە ئەوانیش هەر لەگەلى دا لە كۆلیژى پزیشكى دا خوێندویانە .

مێژوى وێنەكە دەگەریتەوه بۆ سالى ١٨٨٥، لەلای راستەوه (سابات ئیسلامبولى) دەرەكەوێت و لە ناوهراستەوه (چى ئۆكامى) لە ژاپۆن و لای چەپیشەوه (ئانا دیباى جۆشى) لە هیندستانەوه .

دواجار و پاش نیو سەدە كارکردن لە بواری پزیشكى دا، (سابات) بۆ یەكجاری ساباتی ژيان لە سالى ١٩٤١ بەجێداییت .

## دەربارەى نەوژین

نەوژین، رۆژنامەیهكى سەرپهخۆى تايبەتمەندە بە پرسەكانى ژنان، مانگانە لەلایەن رادیۆى دەنگ لە گەرمیان بلأودەكرێتەوه .

یەكەم ژمارەى لە ٢٠١٦/١٢/٢٦ دەرچو .

رادیۆى دەنگ، پڕۆژەیهكى میدیایى سەرپهخۆیه لە نازچەى گەرمیان، لە (٢٠١٠)وه بە پەخشى رادیۆیهكى لۆكالى دەستى پێكردو و پاشان وێساییتىكى داناو .

رۆژنامەى (نەوژین) یەكێكە لە چالاكیهكانى پڕۆژەى رادیۆى دەنگ بە پالێشتى سندوقى نیشتمانى بۆ دیموكراسى (NED) ئەمرىكى .

رۆژنامەنوسانى ئەم رۆژنامەیه، ژمارەیهك كچن كەپیشتر خولى راهێنانیان لەلایەن رادیۆى دەنگەوه بۆ ئەنجامدراوهو زۆرىنەیان پيشتر كاری رۆژنامەوانیيان نەكردو .

بۆ پەيوەندىکردن بە رۆژنامەكەوه

تەلەفۆن:

٠٧٤٨٠٢٠٧٤٠٠

ئیمەیل:

nawzhinnewspaper@gmail.com

فەیسبوك:

nawzhinnewspaper

دەتوانن لەمالپەرى رادیۆى دەنگ كۆپى ئیلیكترونى ژمارەكانى رۆژنامەكە ببینن

www.radiodang.org

